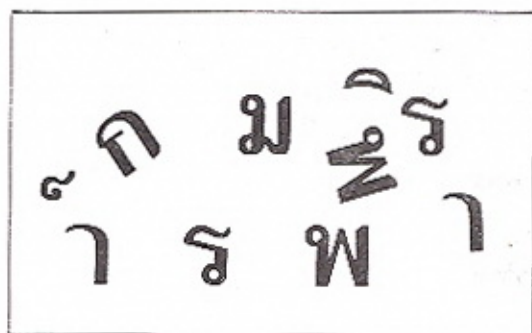


# การกำหนดแบบ และขนาดตัวอักษรในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์

สุพร สุนทรนนท์\*

มนุษย์เราสามารถสื่อความหมายระหว่างกันได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น สามารถใช้เสียงในการติดต่อและสื่อความหมายระหว่างกันหรือที่เราเรียกกันว่าภาษาพูดนั่นเอง และนอกจากภาษาพูดแล้วมนุษย์เราสามารถใช้อักษรแทนเสียงหรือคำพูดได้อีกวิธีหนึ่ง หรือที่เราเรียกกันว่า ภาษาเขียน โดยการสร้างตัวอักษรซึ่งเป็นสัญลักษณ์ขึ้นมาแทนคำพูดให้มีลักษณะเป็นตัว ๆ



แต่ละตัวอักษรสามารถนำมาประกอบกันเข้าจนเป็นคำ เป็นวลี และเป็นประโยค ซึ่งทำให้เกิดความหมายที่สามารถถ่ายทอดหรือติดต่อสื่อความระหว่างกันได้เช่นกัน

จากการที่มนุษย์เราคิดค้นภาษาเขียนขึ้นมาเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่ชัดเจนแทนคำพูดได้นั้น ทำให้มนุษย์สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ไปสู่ผู้อื่นให้มีความรู้ และความเข้าใจต่อสิ่งนั้น ๆ ตามความต้องการ โดยอาศัยวิธีการเขียนลงบนวัสดุต่าง ๆ จนกระทั่งเมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นวิธีการทำกระดาษขึ้นมาได้ มนุษย์เราก็สามารถเขียนตัวอักษรลงไปในกระดาษโดยการใช้ปากกักร่วมลงไปในหมึกเขียนเป็นข้อความหรือรูปภาพให้สามารถสื่อความกันได้แล้ว นานวันเข้าเมื่อมนุษย์มีจำนวนมากขึ้น การใช้วิธีการเขียนทีละแผ่นคงไม่สามารถจะกระจายข้อความเหล่านั้นไปสู่คนจำนวนมากได้

ตั้งนั้นใน ปี ค.ศ. 1450 Johann Gutenberg เป็นชาวเยอรมัน ได้คิดค้นวิธีการพิมพ์แบบ movable type printing ขึ้นได้ในแถบยุโรป อีกทั้งได้คิดตัวพิมพ์ที่หล่อด้วยโลหะเป็นตัวแบบ gothic ขึ้น ทำให้วงการพิมพ์สามารถมีตัวพิมพ์แบบโลหะใช้ในการทำแม่พิมพ์ จากนั้นมาเมื่อมนุษย์เรามีสื่อที่ดีขึ้น ใช้ในการถ่ายทอดและติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ทำให้ความเจริญและวิวัฒนาการในด้านความรู้สึกนึกคิด ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ขึ้นมาเรื่อย ๆ ตามกาลเวลา จนกระทั่งในปัจจุบันการใช้สื่อเพื่อการติดต่อสื่อสารในการสื่อความหมาย

\*นักวิชาการโสตทัศนศึกษา5 ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ระหว่างกันนั้นมีความต้องการสูงมาก ทำให้เกิดการคิดค้นวิธีการต่าง ๆ ขึ้นมามากมาย โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งถือได้ว่าเป็นสื่อที่เก่าแก่ที่สุดในบรรดาสื่อต่าง ๆ ย่อมมีการพัฒนารูปแบบและวิธีการผลิตให้เหมาะสมกับความต้องการในภาวะปัจจุบันเช่นกัน จะเห็นได้ว่าจากอดีตที่ผ่านมาั้น การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เป็นเพียงแต่การตีพิมพ์ให้เกิดภาพและตัวอักษรเท่านั้น และตัวอักษรก็ใช้ขนาดเดียวกันตลอด ผิดกับในสมัยปัจจุบันแบบและขนาดตัวอักษรมีมากมายหลายชนิด แต่ละชนิดมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้อ่านแตกต่างกันไป เช่น ขนาดตัวอักษรที่เหมาะสมกับวัยเด็กก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง หรือขนาดตัวอักษรที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของบุคคลทั่วไปก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งเช่นกัน

## แบบและขนาดตัวพิมพ์

ก่อนอื่นเรามาศึกษากันดูว่าแบบและขนาดตัวอักษรหรือตัวพิมพ์ในอดีตที่ผ่านมาั้น มีลักษณะแบบไหนบ้าง และวิวัฒนาการไปอย่างไร

### 1. แบบตัวพิมพ์อักษรโรมัน

Nicholas Jenson ชาวฝรั่งเศส เป็นคนแรกที่สามารถออกแบบและจัดหล่อตัวพิมพ์อักษรแบบโรมันขึ้น จากนั้นมาตัวพิมพ์แบบอักษรโรมันก็ได้มีการปรับปรุงและออกแบบใหม่มาเรื่อย ๆ ตามลำดับ อันนี้ก็เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสวยงามขึ้นนั่นเอง แบบตัวพิมพ์อักษรโรมัน พอจะสรุปการแบ่งออกได้ดังนี้

1.1 แบบ Roman old style เป็นแบบตัวพิมพ์ที่ได้มาจากการเขียนด้วยปากกาขนนก ลักษณะของตัวหนังสือมีลักษณะเป็นแบบเส้นบาง เส้นหนา อยู่ในตัวเดียวกัน และมีเส้นยื่นของฐานและส่วนปลายตัวอักษรที่เรียกกันว่า serif ท่อนข้างมน เช่น

Cooper Black Italic 1592

**PACK MY BOX WITH**  
**Pack my box with 123**

Goudy Bold Italic 464

**PACK MY BOX WITH**  
**Pack my box with five 123**

1.2 แบบ Transitional เป็นแบบตัวพิมพ์หรือตัวอักษรที่ได้รับการพัฒนามาจากตัวพิมพ์แบบ Roman old style คือตัวอักษรจะมีส่วนความหนา และความบางของตัวอักษรที่มีอยู่ในตัวเดียวกัน มีความแตกต่างกันมากขึ้นกว่าแบบแรก ส่วนลักษณะเส้นของตัวอักษรจะ

เล็กลงและมีความคมมากขึ้น serif ของตัวอักษร จะใช้วิธีการนำเอาเครื่องมือวาดเขียน เข้ามาใช้ตัวอย่างตัวอักษรแบบนี้ เช่น แบบ Basketville , Bulmer เป็นต้น

Baskerville Roman 15

**PACK MY BOX WITH FI**

Pack my box with five d 123

Bulmer Roman 497

**PACK MY BOX WITH FIVE**

Pack my box with five doze 123

1.3 แบบ Modern เป็นแบบตัวอักษรที่ได้ประดิษฐ์ขึ้นมา มีลักษณะของเส้นบาง และเส้นหนาตัดกันได้มากกว่าแบบอื่น ๆ และตัวอักษรแบบนี้ถือหลักการวาดเป็นสำคัญ ซึ่งจะอาศัยเครื่องมือเข้ามาช่วยในการสร้างส่วนโค้ง

Craw Modern Bold 716

**PACK MY BOX**

**Pack my bo 123**

Onyx 661

**PACK MY BOX WITH FIVE DOZEN JUG**

Pack my box with five dozen jugs 12345

1.4 แบบ Square serif เป็นแบบตัวอักษรที่เกิดจากการเลียนแบบมาจากการเขียนด้วยปากกาหมึกซึม คือจะเห็นได้ที่ไม่มีเส้นหนาบาง เหมือนกับแบบอื่น ๆ serif เป็นรูปมุมเป็นเหลี่ยมตัวอักษรแบบนี้ได้แก่ตัวพิมพ์ดีด

Tower 567

**PACK MY BOX WITH FIVE DOZEN JU**

Pack my box with five dozen jugs 1234

Stymie Medium 552

**PACK MY BOX WITH F**

Pack my box with f 123

1.5 แบบ San serif ตัวพิมพ์หรือตัวอักษรแบบนี้จะไม่มีเส้นหนาเส้นบาง และจะไม่มี serif เลย

Univers 75

**PACK MY BOX WITH FIVE**

**Pack my box with five 123**

News Gothic 336

**PACK MY BOX WITH FIVE D**

**Pack my box with five 123**

1.6 แบบ Display type เป็นตัวพิมพ์หรือตัวอักษรที่ได้รับการออกแบบให้ มีลักษณะพิเศษ สำหรับดึงดูดความสนใจให้ชวนอ่าน เช่น การใช้เป็นตัวหัวเรื่อง ซึ่งมีลักษณะ พิเศษไปจากตัวหนาของเนื้อหาเป็นต้น

Bank Script 1540

*Pack My Box With Five 123*

Brush 689

*Pack My Box With Five 123*

Commercial Script 107

*Pack My Box With Five 123*

Bernhard Tango 582

*PACK MY BOX WITH FIVE*

*Pack my box with five dozen j 123*

Keynote 579

*Pack My Box With Five D 123*

## ลักษณะตัวอย่างชุดอักษรโรมันแบบสไตต์อเมริกัน

POINT	HSMOUEA	
	hsmoueak	
POINT	HSMOUEAK	
	hsmoueakfg	
POINT	HSMOUEAKFG	
	hsmoueakfgdtjb	
POINT	HSMOUEA	hsmoue
POINT	HSMOUEAKF	hsmoueak
POINT	HSMOUEAKFGD	hsmoueakfg
POINT	HSMOUEAKFGDTJBP	hsmoueakfgdtjbp
POINT	HSMOUEAKFGDTJBPRLZYN	hsmoueakfgdtjbprlzyn
POINT	HSMOUEAKFGDTJBPRLZYNICQV	hsmoueakfgdtjbprlzynecq
POINT	HSMOUEAKFGDTJBPRLZYNICQVXW	hsmoueakfgdtjbprlzynecqvxw

**Spartan Book**Series Number 701  
Designed by John L. Renshaw

Characters in complete font

A B C D E F G H I J K L M N  
 O P Q R S T U V W X Y Z &  
 \$ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 \* %  
 a b c d e f g h i j k l m n o p q  
 r s t u v w x y z . , : ; ! ? ' " " ( )

Ligatures are included in fonts of 6 to 18 point sizes, and are obtainable in 24 to 36 point sizes in foundry lines.

ff ff ff ff ff

**Spartan Black**

Series Number 693

Characters in complete font

A B C D E F G H I J K L M N  
 O P Q R S T U V W X Y Z &  
 \$ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 \* %  
 a b c d e f g h i j k l m n o p q  
 r s t u v w x y z . , : ; ! ? ' " " ( )

Ligatures are included in fonts of 6 to 18 point sizes, and are obtainable in 24 to 120 point sizes in foundry lines.

ff ff ff ff ff

**Spartan Medium Condensed**Series Number 706  
Designed by John L. Renshaw

Characters in complete font

A B C D E F G H I J K L M N  
 O P Q R S T U V W X Y Z &  
 \$ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 \* %  
 a b c d e f g h i j k l m n o p q  
 r s t u v w x y z . , : ; ! ? ' " " ( )

Ligatures are included in fonts of 6 to 18 point sizes, and are obtainable in 24 to 48 point sizes in foundry lines.

ff ff ff ff ff

**Spartan Black Condensed**

Series Number 697

Characters in complete font

A B C D E F G H I J K L M N  
 O P Q R S T U V W X Y Z &  
 \$ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 \* %  
 a b c d e f g h i j k l m n o p q  
 r s t u v w x y z . , : ; ! ? ' " " ( )

Ligatures are included in fonts of 10 to 18 point sizes, and are obtainable in 24 to 120 point sizes in foundry lines.

ff ff ff ff ff

**Spartan Heavy**

Series Number 625

Characters in complete font

A B C D E F G H I J K L M N  
 O P Q R S T U V W X Y Z &  
 \$ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 \* %  
 a b c d e f g h i j k l m n o p q  
 r s t u v w x y z . , : ; ! ? ' " " ( )

Ligatures are included in fonts of 6 to 18 point sizes, and are obtainable in 24 to 120 point sizes in foundry lines.

ff ff ff ff ff

**Spartan Extra Black**

Series Number 624

Characters in complete font

A B C D E F G H I J K L M N  
 O P Q R S T U V W X Y Z &  
 ' 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 \*  
 a b c d e f g h i j k l m  
 n o p q r s t u v w x y z  
 . , : ; ! ? ' " " ( )

ตัวอย่างตระกูลตัวพิมพ์แบบ Spartan ที่นิยมใช้กันทั่ว ๆ ไป

## 2. แบบของตัวอักษรภาษาไทย

ประวัติของตัวอักษรภาษาไทยได้วิวัฒนาการมาจากตัวอักษรอินเดียตอนใต้และตัวอักษรอินเดียนั้นนับได้ว่าเป็นแม่แบบของตัวอักษรมอญและขอม ซึ่งชาติเหล่านี้ได้นำเอามาตัดแปลงให้สวยงามและเหมาะสมกับชาติของตน คนไทยเราในสมัยนั้นได้เข้ามาอาศัยอยู่ในแหลมทองแถบลุ่มแม่น้ำเป็นเขตติดต่อกับมอญ ทำให้คนไทยเรารับเอาตัวอักษรของมอญมาใช้ติดต่อกันและสื่อความหมายระหว่างกัน เพราะว่าเรายังไม่มีตัวอักษรเป็นของตนเอง แต่ต่อมาเมื่อขอมได้มีอิทธิพลแผ่อานาเขตขึ้นไปคลุมถึงแถบสุโขทัย ทำให้คนไทยรับเอาอักษรของขอมหรือตัวอักษรมาใช้ด้วย

ต่อมาในปี พ.ศ. 1826 พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น โดยทรงดัดแปลงตัวหนังสือส่วนใหญ่มาจากอักษรขอมหรือตัวอักษรเขมร และจากนั้นรูปแบบของตัวอักษรไทยก็ได้วิวัฒนาการมาเรื่อย ๆ จนในสมัยแผ่นดินพญามังรายมหาราช (ลิไท) ได้มีการเปลี่ยนแปลงสระและพยัญชนะ คือ สระอ สระอี กลับไปใช้บนตัวพยัญชนะ ส่วนสระอุ สระอู ใช้ได้พยัญชนะ และตัว ญ กลับมีเชิงตามแบบขอมอีก สมัยพระนารายณ์มหาราช ตัวอักษรเวทมีการแก้ไขให้เขียนง่ายขึ้น จนมีรูปลักษณะ เกือบจะเป็นแบบเดียวกันกับแบบที่ใช้ในปัจจุบัน

ถึงแม้ว่าคนไทยเราในสมัยนั้นจะมีตัวอักษรไทยใช้แล้วก็ตาม แต่การติดต่อถ่ายทอดประสพการณ์ไปสู่ซึ่งกันและกันนั้น ก็อยู่ในวงแคบ ๆ ต่อมาในปี พ.ศ. 2356 มีชขันนารีชาวอเมริกา ซึ่งเป็นสามภรรยาคนหนึ่ง ชื่อ Reverend Adoniram Judson และภรรยาชื่อ Ann Hazeltine Judson ได้เดินทางเข้าไปเผยแผ่ศาสนาคริสต์ในประเทศพม่า นาง Judson เมื่อเข้าไปอยู่ในเมืองย่างกุ้ง ก็ได้ศึกษาภาษาไทยและตัวหนังสือไทย นางจึงได้ทำการออกแบบตัวพิมพ์ไทย โดยอาศัยลายมือของเชลยไทยที่ถูกจับกุมในเมืองย่างกุ้ง

ในปี พ.ศ. 2360 นาย Hough ได้ทำการตีพิมพ์หนังสือจากตัวพิมพ์ที่ออกแบบโดย Nancy Judson ได้เป็นครั้งแรก และเมื่อเหตุการณ์ในประเทศพม่าไม่ค่อยจะดีนัก นาย Hough จึงได้อพยบครอบครัวกลับเมืองกัลลัตตา ประเทศอินเดีย ก็ได้นำเอาตัวพิมพ์ภาษาไทยกลับไปด้วย ต่อมาในปี พ.ศ. 2371 กัปตัน James Low ได้จัดพิมพ์ตำราขึ้นเล่มหนึ่ง ชื่อ A. Gramma of Thai or Siamese Language ขึ้นในเมืองกัลลัตตา ถือได้ว่าหนังสือเล่มนี้ใช้ตัวพิมพ์ไทยแบบแรกที่ได้มีการหล่อขึ้นมาเพื่อใช้พิมพ์โดยตรง และได้รับการยกย่องว่าเป็นหนังสือที่มีตัวพิมพ์อักษรไทยพิมพ์เป็นครั้งแรก

ในปี พ.ศ. 2378 William Dean มีสชันนารีคณะแบปติสต์ และ Dan Beach Bradley มีสชันนารีคณะ A.B.C.F.M. ได้เดินทางเข้ามาในกรุงเทพฯ โดยเดินทางมาจากประเทศสิงคโปร์ หมอบรัดเลย์ ได้นำเอาตัวพิมพ์ไทยและแท่นพิมพ์เข้ามาด้วย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2379 สมัยรัชกาลที่ 3 สามารถพิมพ์สิ่งพิมพ์ภาษาไทยขึ้นได้ และในปี พ.ศ. 2381 หมอบรัดเลย์ ได้ทำการหล่อตัวพิมพ์ขึ้นได้เองเป็นครั้งแรกในประเทศไทย และหนังสือที่พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์อักษรไทยที่หล่อขึ้นได้เป็นครั้งแรก คือ หนังสือไวยากรณ์ไทย แต่งโดยสังฆราช ปาลากัวซ์

ต่อมาในปี พ.ศ. 2382 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้จ้างโรงพิมพ์ของมิสซังนารี A.B.C.F.M. พิมพ์ประกาศห้ามสูบบุหรี่ ขึ้นประมาณ 9000 ฉบับ นับได้ว่าเป็นเอกสารทางราชการเล่มแรกที่จัดพิมพ์ขึ้น ในปี พ.ศ. 2385 และหลังจากนั้นต่อมา การพิมพ์ของประเทศไทยได้รับการพัฒนาให้มีขีดความสามารถขึ้นมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2387 ได้มีการจัดพิมพ์หนังสือพิมพ์ฉบับแรกในเมืองไทยขึ้น ชื่อบางกอกเรคคอร์ด (Bangkok Recorder) และต่อจากนั้นมา ได้มีการผลิตสิ่งพิมพ์ออกมามากมาย เช่น หนังสือพิมพ์ สยามไทย บางกอกเพรส สยามวิคตี โมนิเตอร์ ซึ่งในช่วงนี้เองที่ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาตัวพิมพ์ให้เหมาะสมกับสิ่งพิมพ์ คือตัวพิมพ์จะมีลักษณะเป็นตัววาด ตัวกลับ เส้นบางเสมอ กัน เส้นตั้งฉากและแนวนอนของตัวอักษรมีระเบียบขึ้น

ในปี พ.ศ. 2477 มีหนังสือบางเล่มพิมพ์ด้วยตัวพิมพ์แบบตัวหนา พอจะสันนิษฐานได้ว่า ตัวพิมพ์แบบตัวหนา หรือตัวโป่ง เริ่มมีขึ้นในระยะนี้และตัวฝรั่งเศสก็เกิดขึ้นโดยการเลียนแบบมาจากตัวอักษรโรมัน หลังจากนั้นมาไม่นานก็มีการหล่อตัวพิมพ์ขนาดจิ๋วขึ้นมาใช้ ทำให้ตัวพิมพ์ภาษาไทย มีการพัฒนารูปแบบให้มีขึ้นใช้งานหลายแบบ และหลายขนาดขึ้น และต่อมาได้มีผู้คิดประดิษฐ์ตัวอักษรสำหรับการเรียงพิมพ์ขึ้นมามากมาย เช่น ในปี พ.ศ. 2500 บริษัทโมโนไทป์ ได้ร่วมมือกับโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ปรับปรุงเครื่องเรียงและหล่อตัวพิมพ์แบบโมโนไทป์ด้วยตัวอักษรไทย ซึ่งมีตัวอักษรให้เลือกมากมายหลายแบบหลายขนาด เช่น ตัวดำ , ตัวฝรั่งเศส ตัวบาง ตัวเอน และขนาดต่าง ๆ เช่น ตัวโป่ง ตัวธรรมดา ตัวจิ๋ว เป็นต้น ในสมัยปัจจุบันการเรียงพิมพ์ ตัวอักษรได้หันมานิยมใช้การเรียงพิมพ์ด้วยแสงกันมากขึ้น ทำให้มีความสะดวกต่อการเรียงพิมพ์เป็นอย่างมาก ทำให้แบบและขนาดต่าง ๆ ของตัวอักษรมีให้เลือกมากมาย

## การพัฒนาตัวพิมพ์ไทยให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ในปี พ.ศ. 2517 คณะรัฐมนตรี ได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาตัวพิมพ์ไทย ขึ้นมาคณะหนึ่ง คณะกรรมการชุดนี้ได้แต่งตั้งอนุกรรมการฯ ดำเนินงานเพื่อหาแนวทางในการพัฒนา คณะอนุกรรมการฯ ได้ประชุม 4 ครั้ง ก็หมดสภาพไป เนื่องจากได้มีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐมนตรี ในการประชุมแต่ละครั้งนั้นก็สามารถกำหนดแนวทางในการพิจารณาพัฒนาตัวพิมพ์ไว้ ดังนี้

1. ควรจัดจำแนกตัวพิมพ์ กำหนดขนาด โครงสร้างและตัวชื่อให้แน่นอน
2. ควรพัฒนาทั้งการเรียงพิมพ์แบบ Hot type และ Cold type พร้อม ๆ กันไป
3. ควรเปลี่ยนแปลงลักษณะของตัวอักษรบ้าง
4. ควรจะให้อ่านได้ง่ายและประหยัดในการพิมพ์
5. มีกฎหมายรองรับสิทธิการออกแบบ
6. ควรมีการออกแบบที่แสดงความหมายต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ให้เหมาะสมตามลักษณะงาน





กลุ่มที่	ลักษณะตัวอักษร	ตัวอย่าง
8	มีหัวกลม เริ่มจากด้านล่าง บรรทัด หันหัวเข้า	<b>ฉญณณถสฤฤา</b> <b>รภฎฎวภภา</b>
9	มีหัวกลม เริ่มจากด้านล่าง บรรทัด หันหัวออก	

## 2.2 อาศัยลักษณะทางเดินของเส้นเป็นหลัก

กลุ่มที่	ลักษณะทางเดินของเส้นตัวอักษร	ตัวอย่าง
1	เส้นนอน ได้แก่ เส้นนอนบน และเส้นนอนล่าง	<b>กบญูย</b>  <b>รจธนปม</b>  <b>ทงพพห</b>
2	เส้นตั้ง ได้แก่ เส้นที่ลากขึ้น หรือลงในแนวตั้ง พยัญชนะ จะมีเส้นตั้งเป็นหลักเสมอ อย่าง น้อย 1 เส้น ยกเว้นสระและ ตัวเลขบางตัว	
3	เส้นทะแยง ได้แก่ เส้นทะแยง ซ้ายหรือทะแยงขวา หรือ ทะแยงซ้ายขวา	

## 3.3 อาศัยขนาดตัวอักษรเป็นหลัก

กลุ่มที่	ลักษณะขนาดตัวอักษร	ตัวอย่าง
1	ขนาดกว้างน้อย	<b>ขชงจรเ</b>  <b>กกดถบพอ</b>  <b>ญณณณณ</b>
2	ขนาดกว้างปานกลาง	
3	ขนาดกว้างมาก	

กลุ่มที่	ลักษณะขนาดตัวอักษร	ตัวอย่าง
4	ขนาดสูงเกินระดับลำตัว	ปฟฟศสโไไ
5	ขนาดสูงระดับลำตัว	ถตรอนๆเ
6	ขนาดห้อยต่ำกว่าระดับลำตัว	ญญญจจจจจจจจ

จากโครงสร้างดังกล่าวในข้อ (2.3) เป็นแนวทางนำไปพิจารณากำหนดสัดส่วนของตัวอักษร คณะอนุกรรมการฯ ได้กำหนดมาตรฐานไว้ดังนี้ คือ ถ้ากำหนดส่วนสูงของตัวอักษรไว้ตายตัว เป็น 16 ส่วน ความกว้างของตัวอักษรจะมีขนาดแตกต่างกันเป็น 7 ส่วนคือ

กลุ่มที่	ความสูง	ความกว้าง	ตัวอักษรที่อยู่ในกลุ่ม
1	16 ส่วน	18 ส่วน	ณญณณ
2	16 ส่วน	14 ส่วน	พพพฟฟฟฟฟฟฟฟฟฟฟฟ
3	16 ส่วน	13 ส่วน	ทททนมมมท
4	16 ส่วน	12 ส่วน	กถภภญญบปลสอฝฝอฮ แ-๗๗๗๗๗ ๗๗๗ ?ฎฎ ๑ ๓
5	16 ส่วน	11 ส่วน	คตศคตยจจว จจจจจจจจ ๗๗
6	16 ส่วน	10 ส่วน	ขยยะาโไไ
7	ไม่อาจกำหนดสัดส่วนได้		+ , ' !

ส่วนการจำแนกตัวพิมพ์และตัวชื่อให้แน่นอนนั้น ในการประชุมอนุกรรมการฯ ครั้งสุดท้าย ได้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มอักษร หมายถึง กลุ่มตัวอักษรที่มีเส้นเรียบเสมอกัน
2. กลุ่มตัวเขียน หมายถึง กลุ่มตัวอักษรที่มีเส้น หนักเบาหรือเส้นหนาบาง
3. กลุ่มตัววาด หมายถึง กลุ่มตัวอักษรแบบอื่น ๆ หรืออักษรประดิษฐ์

แบบของตัวพิมพ์ภาษาไทย

ในปัจจุบันตัวเรียงพิมพ์ภาษาไทย มีขนาดตั้งแต่ 10 พอยท์ ถึง 72 พอยท์ โดยแบ่งออกได้ดังนี้

1. ตัวจั่ว มีขนาด 10 , 12 พอยท์
2. ตัวเอน มีขนาด 12 , 19.5 พอยท์
3. ตัวธรรมดา มีขนาด 19.5 พอยท์
4. ตัวฝรั่งเศษ มีขนาด 19.5 พอยท์
5. ตัวกลาง มีขนาด 24 พอยท์
6. ตัวโป่ง มีขนาด 32-72 พอยท์

และในแต่ละกลุ่มสามารถจำแนกชื่อไปตามลักษณะของขนาดแบบและเส้นของตัวอักษรนั้น ๆ ได้ดังนี้

#### ๑. ตัวจั่ว (จ.) แยกออกเป็นตัว

๑.๑ จั่วสูงสุด (จ.๑.)	๑๐ พ้อยท์
๑.๒ จั่วคำ (จ.ค.)	๑๒ ..
๑.๓ จั่วบาง (จ.บ.)	๑๒ ..
๑.๔ จั่วเอน (จ.อ.)	๑๒ ..
๑.๕ จั่วเก่า (จ.ก.)	๑๒ ..

#### ๒. ตัวธรรมดา (ธ.ค.) แยกออกเป็นตัว

๒.๑ ธรรมดาเก่า (ธ.ค. เก่า)	๑๔ พ้อยท์ครึ่ง
๒.๒ ธรรมดาเก่าปรับปรุงใหม่	..
๒.๓ ธรรมดาใหม่ (ธ.ค. ใหม่)	..
๒.๔ ธรรมดาหนา (ธ.ค. หนา)	..
๒.๕ ธรรมดาบาง (ธ.ค. บาง)	..

- ๒.๖ ธรรมค้ำย่อ (ธ.ค. ย่อ) ..
- ๒.๗ คัมภีร์ลัทธิ (ธ) ..
๓. คัมภีร์เฮม (ธ.) แยกออกเป็นคัม
- ๓.๑ เฮมเล็กเก่า (ธ.ก.) ๑๕ พ้อยท์ครึ่ง
- ๓.๒ เฮมเล็กใหม่ (ธ.น.) ..
- ๓.๓ เฮมใหญ่ (ธ.ญ.) ..
๔. คัมภีร์ฝรั่งเศส (ฝ.ศ.) แยกเป็นคัม
- ๔.๑ ฝรั่งเศสย่อ (ฝ.ศ. ย่อ) ๑๕ พ้อยท์ครึ่ง
- ๔.๒ ฝรั่งเศสเฮม (ฝ.ศ. เฮม) ..
- ๔.๓ ฝรั่งเศสใหม่ (ฝ.ศ. ใหม่) ..
- ๔.๔ ฝรั่งเศสเก่า (ฝ.ศ. เก่า) ..
- ๔.๕ ฝรั่งเศสคำ (ฝ.ศ. คำ) ..
- ๔.๖ ฝรั่งเศสคำย่อ (ฝ.ศ. คำย่อ) ..
๕. คัมภีร์กลาง (ก) แยกออกเป็นคัม
- ๕.๑ กลางบาง (ก.บ.) ๒๕ พ้อยท์
- ๕.๒ กลางหนาย่อ (ก.น. ย่อ) ..
- ๕.๓ กลางหนาใหม่ (ก.น. ใหม่) ..
- ๕.๔ กลางหนาเก่า (ก.น. เก่า) ..
- ๕.๕ กลางโปร่ง (ก.ป.) ..

๖. **ตัวโม่** (ป.) แยกออกเป็นตัว

๖.๑ โม่<sup>๑</sup>หนา (ป.น.) ๓๒ พ้อยท์

๖.๒ โม่<sup>๑</sup>บาง (ป.บ.) ..

๖.๓ โม่<sup>๑</sup>ย่อ (ป.ย.) ..

๖.๔ โม่<sup>๑</sup>ย่อใหม่ (ป. ย่อใหม่) ..

๖.๕ โม่<sup>๑</sup>ใหม่ (ป.ม.) ๔๐ พ้อยท์

๖.๖ โม่<sup>๒</sup>แซช ๔๘ พ้อยท์

๖.๗ โม่<sup>๒</sup>รอง ๗๒ พ้อยท์

๖.๘ โม่<sup>๒</sup>ใหม่ ๗๒ พ้อยท์

## การเลือกใช้ตัวพิมพ์ไทย

การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในการเลือกใช้แบบและขนาดของตัวพิมพ์ด้วยเป็นสิ่งสำคัญ เพราะว่าตัวพิมพ์แต่ละแบบมีมากมายหลายขนาด แต่ละขนาดเหมาะสมกับการใช้งานในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งพอจะแยกออกได้ดังต่อไปนี้

1. ตัวจิ๋ว เป็นตัวพิมพ์ที่มีขนาดเล็กสุด ประมาณ 10-12 พอยต์ เหมาะสมกับการใช้เรียงพิมพ์สิ่งพิมพ์ที่มีเนื้อที่จำกัดและต้องการบรรจุเนื้อหาจำนวนมาก ตัวพิมพ์ขนาดนี้จึงไม่เหมาะกับการใช้เรียงพิมพ์พวกเนื้อหาที่ต้องใช้เวลาในการอ่านนานและหนังสือสำหรับเด็กอ่านเป็นต้น

1.1 จี๋วเล็กสุด มีขนาด 10 พอยท์ เหมาะกับการใช้เรียงพิมพ์สลากยา หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่มีเนื้อที่ไม่มากนัก

1.2 จี๋วดำ มีขนาด 12 พอยท์ เหมาะกับการใช้เรียงพิมพ์ข้อความที่ค่อนข้างแน่น ระหว่างตัวพิมพ์ที่มีขนาดเดียวกัน

1.3 จี๋วบาง มีขนาด 12 พอยท์ ส่วนใหญ่จะนิยมใช้เรียงพิมพ์หนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่มีขนาดความกว้างของคอลัมน์ไม่มากนัก และต้องการบรรจุเนื้อหา มาก ๆ นอกจากนี้จี๋วบางยังนิยมใช้เรียงพิมพ์ คำบรรยายได้ภาพและเชิงอรรถของสิ่งพิมพ์ที่เรียงพิมพ์เนื้อหาด้วยตัวธรรมดา

1.4 จี๋วเอน มีขนาด 12 พอยท์ เหมาะกับการใช้เรียงพิมพ์ คำบรรยายได้ภาพและเชิงอรรถของสิ่งพิมพ์ที่เรียงพิมพ์ เนื้อหาด้วยตัวธรรมดา

1.5 จี๋วเก่า มีขนาด 12 พอยท์ เหมาะกับการใช้เรียงพิมพ์เนื้อหาของหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่มีคอลัมน์ไม่กว้างนัก และต้องการบรรจุเนื้อหา มาก ๆ ในเนื้อที่จำกัด นอกจากนี้ยังใช้เรียงพิมพ์ คำบรรยายได้ภาพและเชิงอรรถของสิ่งพิมพ์ที่ใช้ตัวพิมพ์แบบธรรมดาเรียงพิมพ์เนื้อหา

2. ตัวธรรมดา มีขนาด 19.5 พอยท์ เป็นตัวพิมพ์ที่นิยมใช้ในการเรียงพิมพ์เนื้อหาของสิ่งพิมพ์โดยทั่วๆ ไป ที่ไม่ใช่ข้อความที่ต้องการเน้นหรือตัวหัวเรื่อง โดยเฉพาะการเรียงพิมพ์หนังสือยก และหนังสือเล่ม แต่ตัวพิมพ์ขนาดนี้ไม่เหมาะกับการเรียงพิมพ์เนื้อหาจำพวกหนังสือหรือแบบเรียนสำหรับเด็ก ตัวพิมพ์ธรรมดามีหลายแบบให้เลือก เช่น ตัวธรรมดาเก่า ธรรมดาใหม่ ธรรมดาเก่าปรับปรุงใหม่ เป็นต้น แต่ละแบบสามารถนำมาใช้เรียงพิมพ์เนื้อหาของสิ่งพิมพ์ได้ทุกแบบ ส่วนจะเลือกแบบไหนขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้จัดพิมพ์ที่จะพิจารณา

3. ตัวเอน มีขนาด 19.5 พอยท์ ใช้ในการเรียงพิมพ์คำบรรยายได้ภาพ หัวข้อย่อย และคำเน้นระหว่างตัวพิมพ์ ดังเช่น

3.1 เอนเล็กใหม่ เหมาะกับการใช้เรียงพิมพ์เนื้อหา หรือคำบรรยายได้ภาพที่ใช้ตัวพิมพ์ธรรมดา เรียงพิมพ์ เนื้อหา

3.2 เอนเล็กเก่า เหมาะกับการใช้เรียงพิมพ์เนื้อหา หรือคำบรรยายได้ภาพที่ใช้